

Spis treści

Przedmowa	13
------------------------	----

Prolog

Rozdział 1

Umysł i poznanie	21
1.1. Poznanie – umysł – działanie	23
1.1.1. Umysł jako system przetwarzania informacji	23
1.1.2. Jedność poznania i działania	29
1.2. Psychologia poznawcza: dziedzina czy paradygmat	31
1.2.1. Narodziny i rozwój psychologii poznawczej	31
1.2.2. Psychologia a inne dziedziny badań nad poznaniem	34
1.2.3. Metody badań nad poznaniem	37
1.3. Ogólna architektura umysłu	45
1.3.1. Blokowe modele umysłu	46
1.3.2. Koncepcja poziomów przetwarzania	49
1.3.3. Umysł jako system modułowy	51
1.3.4. Sieciowe modele umysłu	53
1.4. Podsumowanie	56

Część I. Reprezentacje poznawcze

Rozdział 2

Istota i forma reprezentacji umysłowych	59
2.1. Pojęcie reprezentacji umysłowej	60
2.1.1. Reprezentacje a procesy poznawcze	60
2.1.2. Realizm a konstruktywizm	61
2.1.3. Rodzaje reprezentacji umysłowych	62
2.2. Reprezentacje obrazowe	64
2.2.1. Wyobrażenia, wyobrażenia i obrazy umysłowe	64
2.2.2. Teoria reprezentacji obrazowych Kosslyna	65

2.2.3. Hipoteza funkcjonalnej ekwiwalencji percepcji i wyobraźni	66
2.2.4. Rotacje mentalne	67
2.2.5. Skaning mentalny	72
2.2.6. Krytyka stanowiska obrazowego	75
2.3. Reprezentacje werbalne	76
2.3.1. Weryfikacja sylogizmów i treści zdań	76
2.3.2. Teoria podwójnego kodowania	80
2.3.3. Słowo i obraz – wzajemne relacje	82
2.3.4. Reprezentacje numeryczne	86
2.4. Pierwotność czy wtórność nietrwałych reprezentacji umysłowych	89
2.4.1. Hipoteza języka myśli	89
2.4.2. Teoria pierwotnych reprezentacji w formie zbioru sądów Pylyshyna	91
2.4.3. Teoria modeli mentalnych Johnson-Lairda	95
2.4.4. Stanowisko eklektyczne w sporze o kod reprezentacji umysłowych	96
2.5. Podsumowanie	97

Rozdział 3

Pojęcia i schematy	98
3.1. Konstrukcja reprezentacji pojęciowej	99
3.1.1. Istota i funkcje reprezentacji pojęciowych	99
3.1.2. Ogólne właściwości pojęć	100
3.1.3. Pojęcia matrycowe i naturalne	102
3.2. Struktura i funkcjonowanie reprezentacji pojęciowych	103
3.2.1. Teorie klasyczne	103
3.2.2. Teorie probabilistyczne	108
3.2.3. Teorie prototypów	112
3.2.4. Teorie egzemplarzy	123
3.2.5. Porównanie koncepcji reprezentacji pojęciowych	125
3.3. Dynamiczna koncepcja umysłu, czyli o relacjach między pojęciami	126
3.3.1. Teorie sieci semantycznej	126
3.3.2. Złożone struktury sieciowe	128
3.3.3. Teoria schematów	129
3.3.4. Teoria ram	132
3.3.5. Teoria planów, scen i tematów	133
3.3.6. Porównanie koncepcji struktur sieciowych	134
3.4. Podsumowanie	135

Rozdział 4

Wiedza	136
4.1. Rodzaje wiedzy	138
4.1.1. Wiedza deklaratywna i proceduralna	138
4.1.2. Wiedza jawna i niejawna	140
4.2. Organizacja wiedzy	148
4.2.1. Reprezentacja wiedzy za pomocą cech	148
4.2.2. Organizacja wiedzy semantycznej	151
4.2.3. Organizacja wiedzy proceduralnej: systemy reguł	157
4.2.4. Organizacja wiedzy w modelach ACT, ACT* i ACT-R	159

4.3. Nabywanie wiedzy	163
4.3.1. Nabywanie wiedzy semantycznej	163
4.3.2. Nabywanie wiedzy proceduralnej	164
4.3.3. Nabywanie wiedzy niejawnej	166
4.4. Wiedza ekspercka	168
4.4.1. Kryteria i właściwości wiedzy eksperckiej	168
4.4.2. Nabywanie wiedzy eksperckiej	173
4.5. Podsumowanie	174

Część II. Elementarne procesy poznawcze

Rozdział 5

Uwaga i świadomość	177
5.1. Istota i aspekty uwagi	178
5.2. Teorie uwagi	186
5.2.1. Teorie selekcji źródła informacji	187
5.2.2. Teorie przeszukiwania pola percepcyjnego	195
5.2.3. Teorie przedłużonej koncentracji	200
5.2.4. Teorie podzielności	209
5.2.5. Teorie przerzutności	217
5.3. Uwaga, percepcja i (nie)świadomość	221
5.3.1. Analiza wskazówek peryferycznych	223
5.3.2. Reakcje na informacje odrzucane	224
5.3.3. Poprzedzanie podprogowe	225
5.4. Podsumowanie	228

Rozdział 6

Kontrola poznawcza	229
6.1. Czynności automatyczne i automatyzacja	231
6.1.1. Kryteria automatyczności przetwarzania	231
6.1.2. Schneidera i Shiffrina teoria kontinuum	233
6.1.3. Logana teoria rywalizacji egzemplarzy	239
6.1.4. Konsekwencje automatyzacji czynności	248
6.2. Hamowanie jako mechanizm kontrolny	251
6.2.1. Istota i funkcje hamowania	251
6.2.2. Hamowanie dominującej reakcji	253
6.2.3. Odporność na dystrakcję	255
6.2.4. Odporność na interferencję proaktywną	261
6.2.5. Czy hamowanie jest konstruktem jednorodnym?	262
6.3. Funkcje zarządcze	266
6.3.1. Istota funkcji zarządczych czyli <i>homunculus</i> odnaleziony	266
6.3.2. Rodzaje funkcji zarządczych	267
6.3.3. Mechanizm zarządczy w koncepcji uwagi Posnera	269

6.3.4. Dwustopniowy system kontroli zachowania w koncepcji Shallice'a	271
6.3.5. Centralny system wykonawczy pamięci roboczej w modelu Baddeleya	274
6.4. Podsumowanie	276

Rozdział 7

Percepcja	277
7.1. Podstawowe właściwości percepcji	278
7.1.1. Recepcja sensoryczna i percepcja umysłowa	278
7.1.2. Naiwne koncepcje spostrzegania	280
7.1.3. Spostrzeganie a rozpoznawanie wzorców	281
7.2. Spostrzeganie jako proces oddolny	283
7.2.1. Odbiór i kodowanie wrażeń zmysłowych	283
7.2.2. Magazyny informacji sensorycznej	285
7.2.3. Spostrzeganie głębi	288
7.2.4. Identyfikacja obiektu	292
7.3. Spostrzeganie jako proces odgórny	295
7.3.1. Stałość spostrzegania	295
7.3.2. Nastawienie	296
7.3.3. Złudzenia i błędy percepcji	297
7.3.4. Wpływ kontekstu na spostrzeganie	298
7.4. Teorie percepcji	299
7.4.1. Teoria asocjacionistyczna	299
7.4.2. Teoria postaciowa	301
7.4.3. Teoria wzorców	303
7.4.4. Teoria cech	305
7.4.5. Teoria obliczeniowa	307
7.4.6. Teoria ekologiczna	309
7.5. Proces spostrzegania w praktyce	312
7.5.1. Spostrzeganie twarzy	312
7.5.2. Czytanie słów	314
7.6. Podsumowanie	317

Rozdział 8

Pamięć	319
8.1. Natura pamięci	320
8.1.1. Rodzaje i funkcje pamięci	320
8.1.2. Blokowe (magazynowe) modele pamięci	326
8.1.3. Procesualne modele pamięci	333
8.2. Systemy pamięci przemijającej	340
8.2.1. Pamięć sensoryczna	340
8.2.2. Pamięć krótkotrwała	343
8.2.3. Pamięć robocza: wielokomponentowy model Baddeleya	349
8.2.4. Pamięć robocza: model aktywacyjny Cowana	355
8.2.5. Model długotrwałej pamięci roboczej Ericssona i Kintscha	358
8.2.6. Pamięć prospektywna	360
8.3. Systemy pamięci trwałej	363
8.3.1. Pamięć semantyczna	363

8.3.2. Pamięć epizodyczna	366
8.3.3. Pamięć autobiograficzna	369
8.4. Podsumowanie	371

Rozdział 9

Czynności pamięciowe	372
9.1. Fazy procesu pamięciowego: prawda czy złudzenie?	373
9.2. Zapamiętywanie	377
9.2.1. Procesy kodowania	377
9.2.2. Interferencja proaktywna	387
9.2.3. Konsolidacja śladu pamięciowego	389
9.2.4. Techniki mnemoniczne	390
9.3. Przechowywanie	396
9.3.1. Zapominanie	396
9.3.2. Interferencja retroaktywna	397
9.3.3. Zanikanie śladu kontra utrata dostępu	399
9.3.4. Reminiscencja	400
9.4. Odpamiętywanie	403
9.4.1. Rodzaje odpamiętywania	403
9.4.2. Rola wskazówek naprowadzających i kontekstu	407
9.5. Zawodność pamięci	409
9.5.1. Pamięć naocznych świadków	409
9.5.2. Falszywe wspomnienia	412
9.5.3. Amnezja	414
9.6. Podsumowanie	416

Część III. Złożone procesy poznawcze

Rozdział 10

Myślenie i rozumowanie	419
10.1. Istota myślenia	421
10.2. Rodzaje myślenia	425
10.2.1. Myślenie autystyczne i realistyczne	425
10.2.2. Myślenie produktywnie i reproduktywne	426
10.2.3. Myślenie twórcze i odtwórcze	427
10.2.4. Myślenie krytyczne	428
10.2.5. Od myślenia sensoryczno-motorycznego do postformalnego	429
10.3. Teorie myślenia	430
10.3.1. Teoria Berlyne'a	431
10.3.2. Teoria Barona	433
10.4. Struktura myślenia	436
10.4.1. Elementy struktury myślenia	436
10.4.2. Operacje i strategie	437
10.4.3. Reguły, algorytmy i heurystyki	439
10.4.4. Myślenie a inne złożone procesy poznawcze	442

10.5. Rozumowanie dedukcyjne	444
10.5.1. Dedukcja i indukcja	444
10.5.2. Rozumowanie sylogistyczne	447
10.5.3. Błędy rozumowania sylogistycznego	449
10.5.4. Wpływ wiedzy i kontekstu na rozumowanie sylogistyczne	453
10.6. Rozumowanie warunkowe	455
10.6.1. Istota rozumowania warunkowego	455
10.6.2. Błędy rozumowania warunkowego	456
10.6.3. Wpływ wiedzy i kontekstu na rozumowanie warunkowe	458
10.7. Teorie rozumowania dedukcyjnego	462
10.7.1. Teoria abstrakcyjnych reguł	462
10.7.2. Teoria modeli mentalnych	465
10.8. Rozumowanie indukcyjne	472
10.8.1. Testowanie hipotez	472
10.8.2. Rozumowanie przez analogię	473
10.9. Inne rodzaje rozumowania	478
10.9.1. Rozumowanie probabilistyczne	478
10.9.2. Rozumowanie nieformalne	479
10.10. Podsumowanie	481

Rozdział 11

Rozwiązywanie problemów	483
11.1. Problem i rozwiązywanie problemu	484
11.2. Typy problemów	486
11.2.1. Podział problemów ze względu na ich cechy i strukturę	487
11.2.2. Podział problemów ze względu na wymagania poznawcze	491
11.3. Teorie rozwiązywania problemów	498
11.3.1. Teoria Newella i Simona	498
11.3.2. Inne ujęcia teoretyczne procesu rozwiązywania problemów	502
11.4. Heurystyki rozwiązywania problemów	503
11.4.1. Metoda redukcji różnicy	503
11.4.2. Metoda poruszania się wstecz	507
11.4.3. Metoda analizy środków i celów	507
11.5. Fazy rozwiązywania problemów	512
11.5.1. Faza identyfikacji problemu	513
11.5.2. Faza definiowania problemu	514
11.5.3. Faza doboru strategii	519
11.5.4. Faza zdobywania informacji	523
11.5.5. Faza alokacji zasobów	524
11.5.6. Faza monitorowania postępu	527
11.5.7. Faza oceny poprawności rozwiązania	528
11.6. Przeszkody w rozwiązywaniu problemów	529
11.6.1. Sztywność myślenia	529
11.6.2. Nastawienie	530
11.6.3. Fiksacja funkcjonalna	531
11.7. Czynniki wspomagające rozwiązywanie problemów	533
11.7.1. Transfer pozytywny	533
11.7.2. Transfer przez analogię	534

11.7.3. Inkubacja	535
11.7.4. Wgląd	537
11.8. Rozwiązywanie złożonych problemów	541
11.9. Podsumowanie	546

Rozdział 12

Wydawanie sądów i podejmowanie decyzji	548
12.1. Wydawanie sądów	549
12.1.1. Tendencyjność w wydawaniu sądów	550
12.1.2. Ignorowanie proporcji podstawowej	557
12.1.3. Wady i zalety prostych heurystyk	561
12.1.4. Sądy intuicyjne	563
12.2. Podejmowanie decyzji	572
12.2.1. Klasyczna teoria decyzji	572
12.2.2. Strategie w podejmowaniu decyzji	576
12.2.3. Teoria perspektywy	581
12.2.4. Proces podejmowania decyzji	584
12.3. Podsumowanie	588

Rozdział 13

Język i mowa	589
13.1. Natura języka	590
13.1.1. Język jako system	590
13.1.2. Poziomy języka	594
13.1.3. Język a poznanie	599
13.2. Przystawianie języka	602
13.2.1. Problem natywizmu	602
13.2.2. Stadia przyswajania języka	607
13.2.3. Dwujęzyczność i wielojęzyczność	609
13.3. Mówienie	612
13.3.1. Planowanie mowy	612
13.3.2. Kodowanie semantyczno-syntaktyczne	615
13.3.3. Kodowanie fonologiczne	616
13.4. Rozumienie przekazów językowych	619
13.4.1. Złamanie kodu	619
13.4.2. Rozbiór zdania	621
13.4.3. Budowa modelu sytuacyjnego i wnioski	625
13.5. Podsumowanie	628

Słownik terminów	269
-----------------------------------	-----

Bibliografia	663
-------------------------------	-----

Indeks nazwisk	721
---------------------------------	-----

Indeks rzeczowy	733
----------------------------------	-----